

УДК 339.5 (477)

**АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РИНКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПОСЛУГ
В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ****Орловська Ю. В., д.е.н.****Алієв Р.А.***Придніпровська державна академія будівництва та архітектури*

У статті проаналізовано особливості розвитку ринку будівельних послуг у Європейському Союзі. Визначено, що на даний час основними експортерами будівельних послуг в Європейському Союзі є найрозвинутіші його країни-члени. Проведено аналіз світового експорту та імпорту будівельних послуг та визначено місце розвинених країн на ньому з початку ХХІ століття. Розглянуто коливання індексу виробництва та його вартості будівельних послуг серед 28 країн європейського Союзу за 2009-2013 рр. Також досліджено діяльність європейських ТНК, які займаються виробництвом будівельних послуг. Отримано висновок, що основними експортерами у ЄС є розвинуті країни, а саме: Скандинавії, Франція, Німеччини, Іспанія, Великобританія і Люксембург, а також виявлено що основна частина будівельних послуг експортується в країни, що розвиваються. Доведено, що динаміка розвитку ринку будівельних послуг в ЄС залишається позитивною, незважаючи на різкі посткризові стрибки кон'юнктури.

Ключові слова: будівельні послуги, ринок будівельних послуг ЄС, експорт будівельних послуг, експортери і імпортери будівельних послуг, розвинені країни, країни з перехідною економікою

UDC 339.5 (477)

**THE ANALYSES OF DEVELOPMENT THE BUILDING SERVICES
MARKET IN EUROPEAN UNION****Orlovska Iu., Dr.of Econ.Sc.****Aliev R.***Pridniprovska state academy of civil engineering and architecture*

The features of the building services' market development in the European Union have been analyzed in the article. The tendency of world building services exports and imports on the beginning of the XXI century has been analyzed and the role of developed countries, EU-members included, in this process has been investigated. It was determined that the main exporters of building services in the EU is the most developed members. The changes in indexes of building services quantity of production and of the building services value of production for 28 members of the European Union have been analyzed to the period since 2009 till 2013. The activities of European transnational corporations that produce building services have also been investigated. It was proved that the main exporters to the EU are the most developed

countries: Denmark, Swiss, France, Germany, Spain, the UK and Luxembourg and that the countries with developing economy get the most of EU building services' import. The authors have discovered that the dynamic of building services' market development in the European Union remains positive despite the abrupt fluctuations of market conjuncture.

Keywords: building services, building services' market in EU, the world export of building services, exporters and importers of building services, developed countries, transition economies and developing countries.

Актуальність проблеми. Будівництво є стратегічно важливою галуззю європейської економіки. Перш за все, ця галузь включає в себе близько двох з половиною мільйонів підприємств і є провідним роботодавцем, забезпечуючи близько 7,5% від загального числа робочих місць і 28,1% від числа робочих місця в промисловості країн ЄС [2]. При цьому будівельна галузь має ефект мультиплікатора: кожне нове робоче місце в цій галузі створює два нових робочих місця в економіці, що робить зростання даної галузі запорукою зростання зайнятості та зниження безробіття в цілому. Крім іншого, організаційний механізм формування і розвитку загального будівельного ринку ЄС ще більш ускладнюється за рахунок тісних взаємозв'язків будівництва з багатьма товарними ринками, нормами екологічного законодавства, міжнародним механізмом реалізації концепції сталого розвитку. Враховуючі зазначені аспекти, а також бажання інтегруватися у європейський ринок будівельних послуг українських підприємств вкрай важливим є розуміння особливостей формування та реалізації європейського ринку будівельних послуг.

Аналіз останніх наукових досліджень. Теоретико-методологічні й організаційні аспекти формування, функціонування та розвитку ринку послуг у економіці ЄС присвячені праці Е. ВанДузера, Дж. Гелбрейта, Д. Джоббера, П. Друккера, К. Кларка, С. Коена, Ф. Котлера, Дж.Б. Куінна, Дж. Ланкастера, В. Рибалкіна, Дж. Шумпетера, І.Т. Балабанова, Є.В. Будрина, Є.В. Данилової, І.І. Дюмулена. Окремі аспекти європейської торгівлі послугами знайшли відображення в працях відомих українських вчених- економістів, а саме О.Г. Білоруса, І.В. Бураковського, Д.Г. Лук'яненка, В.Є. Новицького, В.Т. П'ятницького, В.Р. Сіденка, та інших. Однак, визначення особливостей розвитку європейського ринку будівельних послуг є недостатньо дослідженими.

Мета роботи: проаналізувати особливості ринку будівельних послуг в Європейському союзі та виявити специфічні тенденції його розвитку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Світовий ринок будівельних послуг був сформований наприкінці 1950-х рр., оскільки під час Другої світової війни і перші повоєнні часи будівельна діяльність на світовому ринку обмежувалася контрактами компаній США в країнах Британської співдружності на будівництва військових об'єктів, що фінансуються за рахунок державного кредиту США [4]. Далі, з розробкою нафтових родовищ в країнах Перської затоки і підвищенням національних доходів цих країн в них почали інтенсивне будівництво об'єктів дорожньо-транспортної і соціальної інфраструктури. Однак справжній будівельний бум почався в 70-і роки в зв'язку з чотириразовим стрибком цін на нафту і утворенням у близькосхідних держав безпрецедентних валютних накопичень. Проте, середина 1980-х рр. на світовому ринку будівельних послуг характеризується зміною кон'юнктури, пов'язаної як з різким падінням світових цін на вуглеводневу сировину, так і з відповідним зменшенням інвестиційного попиту нафтовидобувних країн, а також із закінченням реалізації ряду інвестиційних програм і появою власних великих будівельних компаній в країнах, що розвиваються. Наслідки таких структурних зрушень відчувалися ще десятиліття, до середини 1990-х рр., протягом яких експорт будівельних послуг залишався на відносно стабільному рівні, хоча вже на даному етапі слід відзначити нерівномірність регіональних потоків міжнародної торгівлі будівельними послугами. Так, частка країн Європи в світовому імпорті будівельних послуг знизилася, а США – зросла [8].

З початку 2000-х рр., до глобальної фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр., для світового будівництва був характерний новий підйом, пов'язаний зі значним пожвавленням загальної кон'юнктури і істотним зростанням світових цін на нафту, а також зі зміцненням ролі у світовій економіці, країн що розвиваються (насамперед, азіатських). Криза, що трапилась в середині 2008 р, істотно скоротила приплив замовлень на будівельні послуги по всьому світу. Так, на думку експертів консалтингової компанії «IHS Global Insight», ємність світового ринку будівельних послуг скоротилася на 1,8% в 2008 р і на 3,7% в 2009 р (до 5,6

трлн. дол.), що є безпрецедентним явищем за останні 20 років. Спад охопив усі регіони світу, крім Азії, де в 2009 р зростання ємності будівельного ринку склало 2,6% [15]. Особливо помітним спад у будівельній галузі був у країнах Перської затоки (близько 60% в 2008 р) [7]. У 2009 р. ситуація з реалізацією великих інвестиційно-будівельних проектів ще більше погіршилася - зазначалося масове «заморожування» ряду об'єктів, падіння попиту на інжинірингові послуги, перерозподіл активів між ринковими гравцями, посилення конкуренції між гравцями і, як наслідок, різке скорочення кількості світового ринку будівельних послуг. Довгий і глибокий спад у будівельній галузі широко поширюється на країни ЄС: фактично кожна його країна зазнала скорочення обсягів виробництва будівельних послуг протягом 2009-2013 рр. У 2009 р, наприклад, лише чотирьом країнам (Німеччина, Люксембург, Мальта, Польща) вдалося уникнути скорочення обсягів будівельного виробництва. У 2009-2013 рр. (як це впливає з даних, наведених у таблиці 1) такі країни, як Болгарія, Чехія, Греція, Франція, Хорватія, Італія, Кіпр, Португалія, Словаччина зіткнулися зі щорічним зниженням обсягів виробництва будівельних послуг (табл. 1).

Таблиця 1 - Індекси виробництва і вартості будівництва в країнах ЄС в 2009-2013 рр., % до попереднього року

Країни	Індекс виробництва, %					Індекс вартості будівництва, %				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>
ЄС-28	-7,7	-4,2	-1,2	-5,2	-2,3	0,8	1,5	3,0	1,8	0,8
ЄС-18 (єврозона)	-7,0	-6,7	3,0	-4,8	-2,8	0,4	2,0	3,3	1,7	30,6
Бельгія	-3,3	-1,5	5,7	-0,7	-3,9	-1,1	0,0	3,9	1,9	0,3
Болгарія	-14,8	-14,6	-12,9	-0,5	-5,2	8,2	0,8	0,8	-0,3	1,2
Чехія	-0,5	-7,6	-3,6	-7,4	-6,8	-0,3	1,2	1,7	0,5	-0,4
Данія	-12,2	-10,4	10,4	-3,1	-6,1	-0,4	1,2	3,6	2,6	1,4
Німеччина	0,0	-0,5	7,8	-1,1	-0,2	0,3	2,1	3,7	2,2	0,9
Естонія	-29,8	-8,5	27,3	16,5	0,8	-8,4	-2,6	3,4	4,3	5,0
Ірландія	-36,9	-29,7	-16,6	-2,5	11,4	-9,9	0,5	-2,2	1,1	0,8
Греція	-17,5	-29,2	-41,3	-33,5	-8,1	-0,3	1,8	1,1	-0,1	-1,4
Іспанія	-11,2	-20,4	-19,6	-5,4	1,4	1,0	2,5	3,8	-0,3	0,3
Франція	-5,7	-2,4	-1,8	-1,7	-1,5	0,4	2,7	4,0	2,2	0,8
Хорватія	-6,5	-15,7	-8,6	-10,9	-4,3	-8,2	-5,3	1,4	-2,5	-5,7
Італія	-11,5	-3,5	-4,1	-13,7	-10,9	0,9	1,5	3,0	2,3	0,6
Кіпр	-10,6	-8,0	-9,0	-20,2	-29,8	0,8	3,2	3,4	0,9	-4,1
Латвія	-34,9	-23,4	12,5	14,1	7,6	-7,8	-7,4	2,6	3,0	4,1

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Литва	-48,3	-7,5	22,7	-7,4	12,1	-14,5	-4,8	3,8	3,0	4,5
Люксембург	0,2	0,2	1,1	-3,1	-4,5	1,4	0,8	2,6	2,9	2,0
Угорщина	-4,3	-10,4	-8,0	-6,7	8,5	3,0	-0,4	0,9	4,5	4,7
Мальта	3,4	1,7	-1,2	-2,6	-3,4	1,6	-2,5	1,5	2,2	1,3
Нідерланди	-4,5	-9,9	0,9	-8,2	-4,4	0,3	0,4	1,9	1,8	0,2
Австрія	-1,7	-4,0	2,0	3,4	0,5	0,6	3,2	2,3	2,2	1,7
Польща	4,0	4,4	15,3	-5,1	-10,1	0,2	-0,1	1,1	0,3	-1,6
Португалія	-9,9	-10,9	-12,7	-16,2	-15,9	-0,6	1,8	1,6	2,0	1,9
Румунія	-15,1	-13,3	2,9	1,2	-0,5	1,6	1,9	9,0	6,4	-4,3
Словенія	-20,9	-16,9	-24,9	-16,9	-2,4	-3,1	5,7	4,6	-1,2	-1,1
Словаччина	-10,9	-4,8	-2,1	-12,1	-5,4	2,1	-0,1	0,7	0,1	0,4
Фінляндія	-13,1	6,9	9,1	-1,5	-2,9	-1,1	1,1	3,3	2,4	1,0
Швеція	-12,2	7,8	2,4	-4,0	0,0	2,0	2,5	3,0	2,5	1,7
Великобританія	-11,6	7,3	2,2	-7,6	1,5	2,7	-0,4	1,4	2,4	2,4

Розраховано авторами на основі: [6]

Слід зазначити, що будівельний сектор відіграє важливу роль в європейській економіці. З річним оборотом майже в 1 трлн. євро і загальним числом прямих трудових ресурсів більш ніж 11 млн. зайнятих (в основному в мікро- і малих підприємствах) і ще 15 млн. осіб, що зайняті побічно, будівництво створює близько 10% ВВП [6]. Будівництво також є найбільшим споживачем товарів суміжних галузей (сировини, хімічних речовин, електричного і електронного устаткування і ін.) і супутніх послуг. Тому глобального-фінансово-економічної криза 2008-2009 рр. знайшла своє відображення у зростанні числі банкрутств у будівельній галузі в цей період, що все більш характерно також для ринків, що розвиваються країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ), зокрема - Чехії, Словенії, Угорщини (рис. 1).

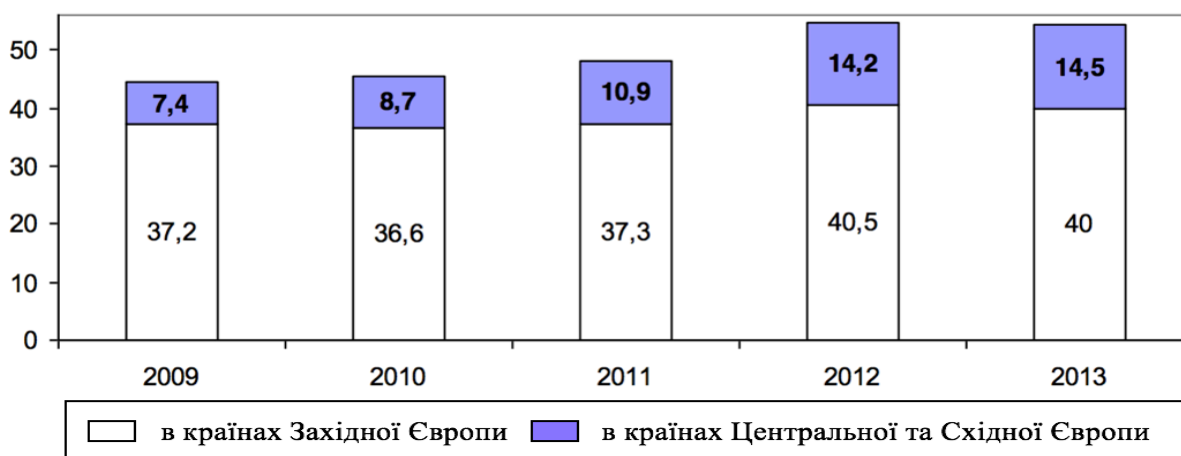

Рис. 1. Динаміка числа банкрутств у будівельній галузі ЄС (тис. Випадків) в 2009-2013 рр.
Джерело: складено за [8, С. 11]

В цілому, якщо брати період 2007-2013 рр., обсяги будівництва зменшилися більш, ніж на 20% в половині країн-членів ЄС, тоді як лише в чотирьох країнах (Фінляндія, Мальта, Німеччина і Польща) спостерігалось зростання обсягів будівництва. Що стосується 2014 р, протягом нього будівельна активність в ЄС демонструвала не суттєве зростання в 2%. Разом з тим, слід відзначити неоднаковий рівень відновлення темпів приросту зведення об'єктів в різних країнах: максимальні обсяги приросту в 2014 р в порівнянні з попереднім роком продемонстрували Румунія (15%), Швеція (9,4%) і Польща (4,8%). Максимальне зниження обсягів будівництва в 2014 р продемонстрували Словенія (-11,2%) і Італія (-7,9%) [15].

Тому автори вважають, що подальша політика регулювання ринку будівельних послуг на рівні ЄС може бути спрямована на максимально можливе зближення країн за основними техніко-економічними параметрами будівництва, а також на подолання нерівномірності розвитку національних будівельних ринків й стимулювання розвитку будівництва в країнах-аутсайдерах на основі загальноєвропейських фінансово-кредитних та інвестиційних механізмів.

Якщо аналізувати діяльність великих корпорацій на європейському ринку, то слід зазначити що рейтингу Top 50 EPOC 2014, за обсягом продажів, на чолі з Vinci, ACS і Bouygues, яка є 37% від загального доходу (табл. 2). Загальний обсяг продажів найкрупніших будівельних компаній ЄС залишився відповідно з попередніми роками і склав 293404 млн €. Незважаючи на те, що лідери ринку, а саме - ТНК VINCI, ACS і Balfour Beatty, дещо скоротили свої доходи приблизно на 1000 млн євро порівняно з попереднім роком, такі зміни не зовсім вплинули сумісний дохід усіх будівельних ТНК Європейського Союзу. Франція, як і раніше, домінує в рейтингу загального обсягу реалізованих будівельних послуг і ринкової капіталізації серед країн ЄС. При цьому рівень загального обсягу продажів будівельних послуг у Франції знизився на 2%, в основному за рахунок 4-відсоткового скорочення загального доходу Vinci.

Іспанські будівельні компанії демонструють найбільшу присутність в топ-20, з них 5 компаній займають своє місце в рейтингу між 2-ю позицією і 20-й всього обсяг продажу контрактів іспанськими будівельними ТНК знизився на 5% до € 63147 млн, в основному за рахунок продажу активів, здійснених компанією ACS іншій будівельній ТНК в Австралії в 2014 р. –

Крім того Ferrrovial є єдиною компанією серед Топ-10, яка мала змогу поліпшити свої позиції в рейтингу в 2014 році. Сполучене Королівство, яке займає третє місце в рейтингу загального обсягу продажів ЄС, має найбільше число компаній в топ-50: 13 ТНК, котрі включають в себе компанії, які спеціалізуються виключно на будівництві житлових будинків. Загальний продаж контрактів цих компаній збільшилася в 2014 році на 13% до 45694 млн €, а особливий і безпрецедентне зростання показали такі ТНК, як Interserve, Barratt, Kier, Taylor Wimpey and Persimmon. Частково цей приріст пов'язаний із зміцненням британського фунта і різницею обмінного курсу (ефект + 4%). У 2014 році британські ТНК також зміцнилися в позиціях ринкової вартості (+ 22%) та загальної капіталізації на ринку (приріст приблизно на 6%).

Таблиця 2 - Найбільші будівельні компанії у ЄС та їхні годові доходи, млн. євро

Назва	Країна	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
VINCI	Франція	30428	31654	33376	36956	38634	40338	38703
ACS	Іспанія	21312	22754	15380	28472	34881	38373	34881
BOUYGUES	Франція	21802	26178	31225	32706	33138	33345	33138
SKANSKA	Швеція	14308	13085	12815	13149	14861	15776	15753
EIFFAGE SA	Франція	12581	12934	13553	13732	14028	14272	13948
STARBAG SE	Австрія	10746	11820	12777	14326	12983	12467	12476
BALFOUR BEATTY	Великобританія	9445	10985	12288	12715	13439	11914	10907
FERROVIAL SA	Іспанія	14650	12783	12169	7446	7686	8166	8802
BILFINGER SE	Німеччина	8709	8457	8007	8209	8509	8415	7697
BAM GROUP	Нідерланди	8539	7974	7611	7902	7404	7042	7314
ACCIONA SA	Іспанія	8828	7502	6263	6646	7016	6607	6499
FCC	Іспанія	14076	12462	12114	11755	11152	6727	6334

Джерело: складено авторами за [10]

Труднощі, з якими стикаються на фондових ринках німецькі і італійські будівельні ТНК, були компенсовані хорошими показниками британських, іспанських і шведських компаній. 24 будівельних ТНК в складі Франції, Іспанії і Великобританії, перерахованих в Топ 50, займають 73% від загальної ринкової вартості всіх інших ТНК у сфері надання будівельних послуг в 2014 році. Разом з тим, ділова практика будівельно-підрядних компаній ЄС перш за все націлена на реалізацію проектів саме на території самого Європейського Союзу, а вже потім – розширення діяльності за кордоном. Основним із найпривабливіших ринків збуту своїх послуг є перш за все Північна Америка та країн Азії, а вже потім – країни Близького Сходу та Африки.

Слід зазначити, що основна частина будівельних послуг експортується в країни, що розвиваються, у вигляді будівництва інфраструктурних об'єктів, а імпорт будівельних послуг в розвинені країни сконцентрований в основному в області здійснення робіт з реконструкції та ремонту (табл. 3).

При цьому у країнах зі слабозвиненою інфраструктурою частка будівельних послуг в сукупному імпорті послуг істотно вище, ніж, наприклад, у нових індустріальних країн. В галузевому ж розрізі основною сферою діяльності будівельно-підрядних ТНК відносяться будівництво житлових будівель, об'єктів інфраструктури транспорту та енергетики - на ці групи припадає понад дві третини європейського ринку будівельних послуг.

Таблиця 3 - Експорт послуг згідно регіонів світу найкрупніших будівельних компаній Європейського Союзу за 2014 р, млн. євро

Назва	Країна	Америка	Африка та країни Близького Сходу	Росія Азія Океанія та країни Близького Сходу
VINCI	Франція	2364	1479	2295
ACS	Іспанія	13431		12443
BOUYGUES	Франція	3678	1725	2283
SKANSKA	Швеція	5132 (США)	7186 (Інші країни Світу)	
EIFFAGE SA	Франція	426 (Інші країни Світу)		
STARBAG SE	Австрія	684 (Інші країни Світу)		
BALFOUR BEATTY	Великобританія	3789	1893 (Інші країни Світу)	
FERROVIAL SA	Іспанія	1087 (США)	912 (Інші країни Світу)	
BILFINGER SE	Німеччина	883	279	329
BAM GROUP	Нідерланди	349 (Інші країни Світу)		
ACCIONA SA	Іспанія	1283 країни члени ОЭСР	967 (Інші країни Світу)	
FCC	Іспанія	1497 Африка та Інші країни світу		

Джерело: складено авторами за [10]

Отже, будівельний сектор залишається провідним європейським експортером, а європейські будівельні компанії виграли понад 50% найбільших міжнародних будівельних контрактів і мають значно більший обсяг бізнесу, ніж компанії Японії і США [8]. Але з урахуванням потенційного негативного впливу будівництва на навколишнє середовища та завдань сталого розвитку основні тенденції розвитку будівництва були сформульовані в плані розвитку європейського будівництва до 2030 року під назвою Європейська будівельна технологічна платформа (European Construction Technology Platform - ECTP). За цією програмою застосування наукоємних

технологій дозволить отримати зниження до 2030 року: на 30% енергоємності підприємств виробництва будівельних матеріалів, на 30% обсяг вилучення природних ресурсів для виробництва цих матеріалів, на 30% вартість життєвого циклу будівель, на 50% термін будівництва об'єктів капітального будівництва, на 50% будівельний травматизм, на 40% відходи будівельної індустрії, підняти переробку (recycle) будівельних відходів до 99% (з направленням їх у відвали не більше 1%). Тенденції сучасного розвитку ринків будівельних послуг країн ЄС демонструють поступове інкорпорування норм «зеленого будівництва» в практику розвитку будівельної галузі регіону. Це проявляється в зростанні попиту замовників на будівлі і споруди, що дозволяють найбільш ефективно витратити ресурси, а також в зростаючому інтересі населення до проблем екологічної безпеки та відповідному зростанні попиту на екологічно чисту продукцію будівництва.

Висновки. В результаті проведеного дослідження стає можливим зробити висновок, що сфера будівельних послуг має в цілому позитивні показники в більшості країн ЄС. Незважаючи на те, що деякі країни перебували або перебувають на теперішній час у стані політичної або економічної кризи, мають гірші показники розвитку, тим не менш можна зазначити стрімкий розвиток галузі в більш розвинутих країнах ЄС, таких як: Німеччина, Данія, Норвегія, Швеція та Люксембург. Для цих країн будівництво стало ключовою галуззю, завдяки якій вони не тільки здатні задовольнити власні потреби та потреби інших регіонів Європейського Союзу, а й експортувати будівельні послуги на інші континенти світу та позиціонувати себе як лідери в даній галузі, які здатний не тільки виконувати найскладніші об'єкти будівництва, а й робити певний інноваційний вклад у розвиток ринку будівельних послуг. Зазначений процес характеризується застосуванням інноваційних матеріалів для огорожувальних конструкцій, впровадженням технологій енергозбереження, інтеграцією і децентралізацією енергетики, створенням «розумних мереж» і енергоінформаційних систем, впровадженням концепцій «енергетично ефективний будинок» і «енергетично ефективний місто». Враховуючі те, що будівництво відноситься до числа провідних галузей національної економіки будь-якої країни і торгівля будівельними послугами має величезне соціальне і економічне значення, подальше дослідження необхідно спрямовувати на визначення ефективних методів регулювання європейського ринку будівельних послуг в сучасних трансформаційних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бирюкова О., Пахомов А. Итоги мировой торговли товарами и услугами в 2012 году и перспективы ее развития // Экономическое развитие России. 2013. №5 С.52.
2. Європейська Федерація працівників будівельної та лісової галузей (The European Federation of Building and Woodworkers (EFBWW)). [Electronic resource]. Mode of access : <http://www.efbww.org/default.asp?Language=EN>
3. Трансформація корпоративної структури світового ринку будівельних послуг в умовах глобалізації /Г.В. Дугінець, Є.П. Морозова// Вісник ХДУ Серія Економічні науки. Випуск 19. Частина 1. 2016 – С.25-28.
4. Annual growth rates for construction, 2009–13 (%) [Electronic resource]. – EC: Eurostat, 2015. – Mode of access: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Annual_growth_rates_for_construction,_2009%E2%80%9313_\(%25\)_YB1_5.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Annual_growth_rates_for_construction,_2009%E2%80%9313_(%25)_YB1_5.png)
5. Brockmann, Ch., Girmscheid, G. Global players in the world's construction market. In: Proceedings of International CIB Symposium «Construction in the XXI century: Local and global challenges», Rome, 18-21 October 2006, Eds.: Pietroforte, R.; de Angelis, E., Polverino, F. Publ. Edizione Scientifiche Italiane SpA, Rome, 2007.
6. Construction statistics - NACE Rev. 2 [Electronic resource]. – Mode of access: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Construction_statistics_-_NACE_Rev._2
7. EPoC 2008 - 2014 European Powers of Construction 2008 - 2014 [Electronic resource]. Mode of access : http://www.khl.com/servlet/file/CE-100.pdf?ITEM_ENT_ID=29559
8. European Construction MonitorTrends for 2013-2015: Supply chain pressure in recovering markets: an isolated case or an emerging trend?. - Deloitte Real Estate, European Construction Monitor 2014, December 2014.
9. Handbook of Statistics 2015. – N.Y. & Geneva: UN, UNCTAD, 2015. P.254.
10. Jolita Butkeviciene, David Diaz Benavides, Manuela Tortora, UNCTAD Secretariat. Services Performance in Developing Countries: Elements of the Assessment. WTO Symposium on Assessment of Trade in Services, 14— 15 March 2002. P. 6 - 7.
11. International Trade Statistics 2014. – WTO, 2014. P.131.
12. UNCTAD Stat Data Center [Electronic resource]. – UNCTAD, 2015. – Mode of access: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>
13. The Top 225 International Contractors. [Electronic resource]. – Engineering News, 2014. – Mode of access: http://www.enr.com/Pdf/2014_ENR-Top-250-International-Contractors-List.pdf
14. The GCC Economies and the Crash: Short-term Weaknesses, Long-term Strengths. Middle East Institute, Singapore. April 2009.
15. World Construction Market Hit with Steepest Drop in 20 Years. 2 April 2009. IHS Global Insight. Lexington MA, United States.